

IZ REDAKCIJSKOG ODBORA I RADNE ZAJEDNICE

1. radni sastanak

Dana 29. V. 1959. održan je sastanak radne zajednice u Jadranskom institutu u Zagrebu od 17 do 20 sati.

Prisustvovali su tom sastanku predstavnici ovih ustanova i privrednih organizacija: Uprava pomorstva i riječnog saobraćaja /dr.Šuc/, Viši privredni sud NR Hrvatske /Rihtman i Badovinac/, Viši privredni sud NR Slovenije /dr.Dogan/, Intertrade, Ljubljana /Gorkić i ing.Mavrović/, Jugoagent, Beograd /Sinić/, DOZ, Zagreb /ing.Petranović i dr.Hamel/, Tehnološko ekonomski biro za kemijsku industriju, Zagreb /dr.Dolovčak/, Henpro, Beograd /Živanović/, Dunavski Lloyd, Sisak /Zavidović/, Export-drvo, Zagreb /Kalodera/, Centro-tekstil, Beograd /Marković/, Jugometal, Beograd /Matičević/, Investimport, Beograd /Lipovac/, kao i sa strane Jadranskog instituta direktor dr.Kojić, prof.Brajković, prof.Katičić, dr.Pallua, dr.Jakša Brkić, V.Filipović, S.Katičić i Ž.Matić. Sastanku je predsjedao prof.dr.Vladislav Brajković.

Dnevni red sastanka bio je: 1. Prelazak rizika i vlasništva kod kupoprodaje FOB i CIF, 2. Napomene uz neke objavljene presude.

Pošto je prof.Brajković otvorio sastanak i pozdravio prisutne otvara prof.Katičić diskusiju izlažeći problematiku sadržanu u prvoj točci dnevnog reda na temelju svoje bilješke u br.2 Časopisa na str. 146, i poziva prisutne, da iznesu svoja mišljenja o osnovnom problemu kao i eventualnim konkretnim pitanjima.

Badovinac izlaže, da klauzula FOB uključuje u sebi ne samo snošenje troškova do ugovorene točke, nego i prelazak rizika. U literaturi pojavilo se mišljenje, da klauzula FOB sadrži mandat za prodavaoca, da nađe otpremnika, koji bi bio otpremnik kupca, i prodavalac bi u tom slučaju odgovarao samo za izbor. Kad FOB ne bi uključivao i prelazak rizika, pojavile bi se teškoće u praksi, jer pojedina interna zakonodavstva na

različne načine rješavaju monenat prelaska rizika kod kupoprodaje. Klauzule CIF i FOB treba tumačiti u okviru volje stranaka, koje ugovarajući te klauzule imaju pred očima značenje, koje su one do bile običajem, a što upravo znači da uz troškove reguliraju i prelazak rizika. Vlasništvo ne mora uvjek prelaziti, kad i rizik. Za nas kod primjene našeg prava /Općih uzanca za promet robom i pravnih pravila trgovackog zakona/ nema poteškoća, jer se ono slaže s Incoterms.

Šuc zastupa suprotno stajalište, naime da klauzule CIF i FOB rješavaju samo pitanje snošenja troškova. Prelazak rizika u pojedinim pravnim sustavima različito je riješen, a koji će pravni sustav doći do primjene zavisni od kolizijskog pravila. Zbog te razlike u pojedinim pravima donesen su Incoterms 1936. i 1953. Misli, da se Incoterms mogu primjeniti samo onda, ako su se stranke na njih izrično pozvali, a inače treba u svakom slučaju ispitati, što su stranke htjele.

Badovinac se slaže sa Šucem u tome, da se Incoterms ne mogu primijeniti, ukoliko to nije među strankama uglavljen. Međutim smatra, da klauzule CIF i FOB reguliraju uvjek i prelazak rizika, stoga što sve zbirke običaja i općenito običaji međunarodne trgovine predviđaju i prelazak rizika.

Brkić se slaže s Badovincem, da klauzule CIF i FOB u sebi uključuju i prelazak rizika. S tim je u skladu praksa, napose engleska i romanska judikatura, koja je na taj način formirala običajno pravo. Isto mišljenje zastupa većina teoretičara, koja polazi od judikature, a ne od Incoterms. Taj problem se ne smije identificirati s problemima klauzule franco, koja spada u područje trgovackog prava, koje i normira. On je načelno riješen, ali se razilaze mišljenja o tome, u kojem točnom momentu rizik prelazi. Francuzi na pr. smatraju, da rizik prelazi prilikom ukrcaja, a za pojam ukrcaja merodavni su lučki običaji. U Belgiji se smatra, da rizik prelazi momentom početka brodareve odgovornosti, što može biti i prije početka ukrcaja, ako je izdana teretnica "primljeno za ukrcaj". Posebno je pitanje prelaska rizika kod direktnih i kombiniranih prijevoza, kod kojih sudjeluje željeznica. Smatra se, da

prelazak rizika nastaje momentom predaje tereta željeznici. Slična stajališta postoje i u drugim romanskim zemljama. Američki sudovi smatraju, da rizik prelazi momentom prelaska tereta preko brodske ograde. Isto stajalište - pod utjecajem Incoterms - zastupa i njemačka judikatura. Kod nas se pitanje rješava primjenom Općih uzanca, koje uglavnom prihvataju načela Incoterms. Neki smatraju, da postoji kontradikcija izmedju pojedinih odredaba Uzanca, jer dok se s jedne strane prihvataju načela Incoterms, koja prelazak rizika rješavaju različito prema sadržaju klauzule, dotle s druge strane postoji jedna načelna uzanca, koja kaže, da prelazak rizika nastaje momentom predaje robe vozaru odnosno špediteru. To je samo prividna kontradikcija, koja se u praksi može lako izbjegići.

Hamel iznosi dva slučaja iz prakse: U jednom je bila zaključena kupoprodaja FOB Rijeka, plaćanje uz predaju dokumenata u Zagrebu s ugovorenim krajnjim danom datiranja teretnice. Teretnica je griješkom bila datirana nakon tog datuma, i banka nije honoriрala dokumente. Roba je ustvari predana unutar ugovorenog roka. Kupac je odbio plaćanje robe. Roba je na putu pretrpila avariju. U nastalom sporu kupac je odbio da snosi posljedice avarije, dok je prodavalac stao na gledište, da je rizik prešao na kupca momentom ukrcanja robe. U drugom slučaju je roba prodana CIF uz predočenje dokumenata u sjedištu kupca. Prodavalac se interesirao kod DOZ-a, da li može u svoju korist osigurati robu, koja se nalazi na putu, dok još ne bude plaćena. DOZ mu je dao pozitivan odgovor. Richtman je mislio, da se klauzule odnose ne samo na snošenje troškova već i na prelazak rizika, koji treba razlikovati od prelaska vlasništva, premda se u praksi jedno i drugo često pokriva. Isto tako treba obratiti pažnju kod klauzula CIF na momenat prelaska rizika (koji biva u luci ukrcanja) i momenat izvršenja isporuke (što može da bude u luci iskrcaja).

Za prelazak rizika treba obratiti pažnju na volju stranaka. Kod toga je važno imati na umu činjenicu, da je dužnost prodavaca da robu osigura u korist kupca, iz čega proizlazi, da su stranke htjele početkom djelovanja osiguranja u korist kupca prebaciti na njega rizik. Klauzula CIF se, običajem i sudskom praksom u tom pogledu razlikuje od općih pravnih načela, prema kojima rizik prelazi u mjestu isporuke.

Badovinac misli, da je klauzula CIF ustvari proširena klauzula FOB, što znači, da su klauzula CIF od klauzule FOB ne razlikue u osnovnim karakteristikama, naime u snošenju troškova i prelaska rizika, nego samo po tome, što prodavalac po klauzuli CIF ima i posebne dužnosti, koje u klauzuli FOB nisu predviđene. Što se pak tiče značenja riječi "rizik" smatra, da se to ne odnosi samo na kvalitativni i kvantitativni gubitak, nego i na samo ispunjenje ugovora. Konkretno to znači, da je momentom prelaska rizika prodavalac ispunio ugovor i ne mora ga ponovo ispuniti, makar i bez svoje štete. Ukoliko bi se prihvatio samo uži pojam riječi "pizik", prodavalac bi bio dužan ponovo izvršiti ugovor, naravno uz obeštajenje sa strane kupca, i u slučaju, kada bi roba propala na putu do momenta njenog iskrcaja. Smatra, da je po klauzuli CIF mjesto izvršenja brod, a oznaka luke određena kod CIF posla utvrđuje samu relaciju, na kojoj treba ugovoriti prijevoz i osiguranje.

Hamel kaže, da i DOZ stoji na stajalištu, da kod CIF posla rizik prelazi na kupca momentom ukrcanja robe, i savjetuje svojim komitentima - prodavaocima, da se, u slučaju šteta na putu, ne upuštaju u bonifikacije, nego da police osiguranja, koje im je dostavio kupac, proslijede DOZ-u, koji će ispitati, da li nije možda nastala neosigurana šteta. Inače smatra, da je osiguranik kupac.

Rihtman misli, da kod klauzule FOB nema problema što se tiče prelaska rizika, jer se ukrcajem robe na brod ujedno ispunjava ugovor, pa se momenat prelaska rizika i ispunjenja pokrivaju. Može se javiti problem ~~u vezi~~ s tim, što momenat prelaska rizika po ugovoru FOB nije jednak momentu prelaska

po ugovoru o prijevozu i po ugovaru o osiguranju, jer je prvi identičan s časom ukrcaja na brod, drugi zavisi o modalitetima ugovora o prijevozu (pod čekrkom ili inače), a treći je čas prelaska tereta preko brodske ograde. Činjenica, da se redovito ugovara da će se osiguranje izvršiti na bazi prodajna cijena više 10%, upućuje na to, da je čas prelaska rizika ujedno i čas izvršenja ugovora. Tako povećanim osiguranjem kupac se osigurava za štete, koje bi moglo nastati za njega odatle, što je ugovor sa strane prodavaoca ispunjen, roba je dobavljena, a on, kupac, nije primio isporuku. Problem je u tome, do koje granice će se ovo stajalište moći zastupati, ako su stranke ugovorile samo općenitu CIF klauzulu bez posebnog naznačavanja uvjeta te klauzule.

Katičić ukazuje na pitanje, da li označka mjesto uz 'klauzulu CIF' označuje mjesto isporuke, ili mjesto, do koga će se snositi troškovi. Misli, da je mjesto isporuke luka ukrcaja..

Šuc kaže, da ga razlaganja dosadašnjih diskutanata nisu mogla uvjeriti, da bi bilo potpuno jasno utvrđeno, da su općenite klauzule CIF i FOB bez posebne naznake riješile i pitanje prelaska rizika, jer misli da za to danas nema opće usvojenog pravnog načela. Intervencija druga Brkića upravo upućuje na nepostojanje jedinstvenog mišljenja. Prena sadanjem pravnom stanju problemi se mogu rješavati samo primjenom kolizijskih pravila. Stoga treba težiti za tim, da ugovori budu tako sastavljeni, da se izbjegnu nejasna rješenja, a to se može postići samo tako, da se uz klauzulu CIF odnosno FOB navede i dodatak, kojim se pobliže određuju uvjeti, koji se ugovaraju, kao na pr. FOB INCOTERMS i sl. Osim toga postavlja se pitanje, da li bi se u praksi moglo postići to, da se uvek ugovaraju Incoterms. Koliko je njemu poznato, u nekim državama to izbjegavaju.

Brajković kaže, da treba obratiti pažnju i na pitanje, da li su Incoterms, napose što se tiče osiguranja, samo usvojili već postojeću praksu ili su uveli novo pravno stanje.

Mi moramo težiti pronalaženju takvog rješenja, koje će biti za nas najkorisnije.

Hamel kaže, da uvjeti osiguranja kod klauzule CIF u našim općim uzancama nisu normirani na isti način, kao kod Incoterms. Uzance su strože, pa je naš prodavalac, ukoliko bi se one primjenjivale, u gorem položaju, nego li bi bio u slučaju primjene Incoterms.

Brkić nadovezujući na Šuca kaže, da je točna njegova tvrdnja, da se prvenstveno radi o primjeni prava na pitanje prelaska rizika. Međutim to se može odnositi samo na pojedine momente prelaska, a ne i na načelno pitanje, da li se uopće klauzula CIF tiče i prelaska rizika. Njemu poznate rješidbe pozivaju se na ustaljene judikature, pri kojima klauzula CIF uključuje u sebi i prelazak rizika. Razlika između Općih uzanca i Incoterms stvarno postoji, ali koliko je njemu poznato, namjera redaktora Uzanca je bila, da se u svemu primjene načela Incoterms.

Katičić pita, da li bi se na temelju dosadanje diskusije mogao donijeti zaključak, da se praksi proporuči, da se u ugovorima uz odnosnu klauzulu navedu i bliži uvjeti, na pr. Incoterms 1953, s isključenjem onih klauzula, koje stranka ne želi primijeniti.

Šuc se slaže s Katičićem.

Badovinac smatra da CIF bez daljih dodataka ne znači, da stranke moraju izvršavati dužnosti prema Incoterms, ali uvjek znači, da rizik prelazi u času ukrcaja tereta na brod.

Šuc ukazuje na to, da kod tumačenja klauzula treba imati u vidu i odredbe uzanca pojedinih luka, koje na različne načine određuju momenat, u kojem se smatra da je roba predana brodaru.

Matičević naglašuje, da se prema mišljenju Šuca spomenuto pitanje postavlja jednako kada CIF i FOB.

Brajković drži, da potreba upućivanja članova zajednice na pravna pitanja u vezi s klauzulama nastaje naročito

stora, što izgleda da praksi donašaj klauzula nije jasan. Tako su mu na pr. poznati slučajevi, da se ugovara FOB cijena, a da rizik po ugovoru prelazi na kupca već odlaskom robe iz skladišta prodavaoca.

Kalodera nisli, da se na temelju dosadanje diskusije ne bi moglo dati nikakve konkretnе preporuke. Te preporuke bi mogle imati velik utjecaj u praksi, ali nije sigurno, da li oismo prema podacima, kojima u ovom momentu raspolažemo, mogli preporučiti ono, što bi bilo stvarno najkorisnije. Inače smatra, da bi davanje preporuka i drugih objašnjenja bilo korisno, jer bi se time podigao stručni nivo službenika, koji rade na tim poslovima. Smatra, da bi trebalo detaljnije pružiti pojedine pravne sisteme s obzirom na prelazak rizika i vlasništva, kao i stajališta usvojena u međunarodnom trgovačkom prometu. Incoterms 1953 nemaju nikačkih odredaba o prelasku vlasništva. Inače mu je iz prakse poznato, da poduzeća iz mnogih država odbijaju ugovaranje primjene Incoterms 1953. To se naročito odnosi na Italiju, koja je jedan od važnih komitenata u našoj vanjskoj trgovini. To je i jedan od glavnih razloga, zašto ne možemo predložiti načelnu primjenu Incoterms, pa treba poći u pravcu ispitivanja, koje bi konkretnе ili načelne klauzule bile za nas najpovoljnije, kad se odbije primjena Incoterms, naravno uvijeć pod pretpostavkom, da nam bude dobro poznat donašaj tih klauzula u pojedinim pravnim sistemima.

Brajković drži da su primjedbe druga Kalodere ugasne. Što se tiči primjedbe, koje se odnose na sadržaj naputaka i sugestija za dalji rad, navodi, da je naš današnji sastanak samo početak rada, koji je uglavnom zanišljen u istom smjeru, kako je to predložio drug Kalodera. Ipak kao baza za praksu mogu vrlo dobro poslužiti Incoterms, koji se unatoč pojedinom odbijanju sve to više primjenjuju. Poteškoće mogu nastati samo, gdje treba ući u raspravljanje donašaju klauzule CIF, napose s obzirom na točnu utvrđenje momenta prelaska rizika.

Rihtman smatra, da bi za praktične svrhe bilo korisno da se vidi, zbog čega privrednici nekih zemalja /Engleska, Italija/ odbijaju ugovaranje primjene Incoterms 1953 ili sličnih pravila.

Badovinac podvlači, da se to odbijanje odnosi na druge odredbe Incoterms, ali ne na prelazak rizika.

Kalodera već sada ističe, kako se Incoterms ne slaže s američkim engleskim i talijanskim pravom i trgovackim običajima. Danas ne bi mogao na umjesnu primjedbu Rihtmana dati odgovor s konkretnim podacima, ali će to rado učiniti prilikom slijedećeg sastanka zajednice.

Brkić smatra, da bi se mogle dati neke opće preporuke. U pojedinosti ne može ulaziti, jer nemamo vlastitih tipskih ugovora. Najglavnija pitanja, koja bi se u tim općim preporukama obuhvatila, bila bi slijedeća: 1/ Pitanje prelaska rizika u našem pravu; 2/ Primjena Incoterms Njihovu primjenu je, načelno, korisno preporučiti, jer nemamo tipskih ugovora, pa bi se na taj način stvorila jača prava sigurnost. Incoterms predstavlja zaokruženu cjelinu, a u velikom su opsegu i za nas potpuno prihvatljivi. Ipak na njihove primjeni ne moramo insistirati u svakom slučaju. Opiru se primjeni Incotermsa one privredne organizacije u inozemstvu, koje imaju svoje tipske ugovore i koje ih nameću svojim poslovnim protustrankama); 3/ Preporučiti osim Incoterms i ugovaranje određenog prava, ako se Incoterms odbiju, jer bi se tim izbjegle sve nejasnoće i štetne posljedice nepreciznog ugovaranja. U vezi s tim postavlja se pitanje, koje bi pravo nama najbolje odgovaralo, dakako ako nije moguće ugovoriti primjenu jugoslavenskog prava. Poznato mu je, da se prilično često kod nas ugovara primjena švicarskog prava. Nije siguran, da li je to najbolje rješenje, jer švicarska judikatura nema velike kazuistike u pogledu pomorskih kupoprodaja, a ustaljena i sigurna judikatura je jedan od najboljih pomagala praksi.

Marković predlaže, da zaključci i sugestije budu tako stilizirane, da budu pristupačne prosječnim službenicima,

koji u poduzećima rade na tim poslovima. Inače smatra da bi preporuke bile vrlo korisne za praksu, koja često nije sigurna u pogledu značenja klauzula FOB i CIF. I njemu su poznati slučajevi kad se ugovaralo FOB, s tim da rizik prelazi odlastom robe iz skladišta prodavaoca. Tih slučajeva bilo je kod CIF-ugovora.

Katičić konstatira, da je diskusija postavila problematiku pa treba naći najbolji način daljeg rada za njeno rješavanje. U tu svrhu bi trebalo da se, prije davanja preporuka za praksu, na slijedećem sastanku obrati pažnja pitanju, s kojih se razloga neki privredni krugovi inozemstva protive ugovaranju Incoterms, što bi mogao da preuzme drug Kalodera, a osim toga bi trebalo prikupiti domaće tipske ugovore. Napose bi takve ugovore mogli da nam pruže Export-drvo, Jugometal Dalmacijacement. Investimport bi mogao dobaviti tipske ugovore svojih inozemnih poslovnih veza.

Lipovac ističe, da ondje gdje se izvoz vrši u velikoj konkurenciji i gdje su inozemni uvoznici javne ustanove, često dolazi do toga, da se moraju prihvatići i takvi ugovori, koji se inače ne bi primili. Izjavljuje da će dostaviti ugovore sklopljene sa stranim sukontrahentima.

Živanović predlaže, da se stupi u vezu s komercijalistima u privrednim poduzećima, možda i putem predavanja.

Brajković misli, da bi se to u iznalaženju uvijek novih oblika rada možda moglo ostvariti u krilu Jadranskog instituta, ali da ne bi bilo moguće ići u pojedina poduzeća.

Lipovac drži, da je dovoljno, da predstavnici poduzeća dođu na sastanak, a da onda oni prenesu na kadrove vlastitog poduzeća ono, što je na sastanku izneseno.

Šuc predlaže, da bi s obzirom na kvalitet sadržaja publikacije "Uporedno pomorsko pravo i pomorska kupoprodaja" i na njezinu praktičnu važnost trebalo u stručnim i drugim publikacijama donositi osvrte na nju.

Brkić misli, da bi se u publikaciji morali objavljivati i naši tipski ugovori.

Nakon toga se zaključuje, da se slijedeći sastanak održi u jesen 1959., te da se na njemu iznese referat o razlozima za otklanjanja Incoterms u pojedinim zemljama, i da se analiziraju dotada dostavljeni tipski ugovori, a tek nakon toga da se stvori odluka o eventualnim preporukama.

S obzirom na odmaklo vrijeme odlaže se diskusija o drugoj točki dnevnog reda.

Predsjedatelj prof. Brajković zaključuje sastanak zahvaljujući prisutnim na sudjelovanju u radu i diskusiji.

Bilješka.- U diskusiji pojavila su se naoko protivna gledišta, koja na vrlo zanimljiv način osvjetljuju problem prelaska rizika. S jedne strane tvrdilo se, da klauzule CIF i FOB, same po sebi i bez posebne dalje uglave stranaka ili bez pozivanja na neke norme (na pr. na Incoterms), ne određuju ništa o času prelaska rizika, i da se stoga taj čas određuje po propisima zakona, koji se ima primijeniti na osnovi mjerodavnih kolizijskih pravila (pravila sadržanih u domaćem pravu suda, lex fori). Protivno tome tvrdilo se s druge strane, da i u takvom slučaju, kad je dakle ugovorena samo klauzula CIF i FOB bez ikakve dalje odredbe, rizik prelazi u času ukrcaja. Te tvrdnje uistinu nisu protivne, one se ne isključuju. Nitko naime ne poriče, da bi za utvrđenje časa prelaska rizika bili mjerodavni propisi, na koje upućuju mjerodavna kolizijska pravila, kad ne bi postojala praksa, kakvu izražavaju Incoterms; takva praksa međutim, prema drugom navedenom gledištu, postoji, zbog čega se mora uzeti da su stranke prešutno, samim ugovaranjem klauzula CIF i FOB, ugovorile i prelazak rizika u času ukrcaja. Takav prelazak osnivao bi se dakle, posredovanjem spomenute prakse, in ultima linea na autonomiji stranaka.

Da li takva praksa postoji uistinu? Ima za to indicija, - već samo postojanje Incoterms upućuje na nju. Incoterms naime nisu akt vlasti, koji se prinudno nameće interesima, već su oni naprotiv proizvod ozbiljnog nastojanja, da se kodificiraju postojeći običaji. Sto je dakle širok krug interesenata prihvatio, većito je znak, da ona izražavaju volju tога krуга.

S druge strane interesenti nekih zemalja odbijaju pozivanje na Incoterms uz klauzule CIF i FOB, iz čega bi se moralо zaključiti, da oni smatraju, da smisao tih klauzula sam po sebi nije jednak tumačenju, koje im daju Incoterms. No da li to vrijedi za sve odredbe tih pravila? Da li se primjena Incoterms odbija zbog njihovih odredaba o prelasku rizika ili

zbog drugih odredaba? Na to može dati odgovor samo praktično iskustvo u ugovaranju.

Treba dakle istraživanje koncentritati na dva pitanja: 1/ koje zemlje /i za koju robu/ ne će da zaključe ugovore uz pozivanje na Incoterms? i 2/ koje su upravo te odredbe Incoterms, koje ugovarači u tim zemljama ne će da prihvate? da li im smeta odredba o prelasku rizika, i zbog čega?

Odgovor, osnovan na dovoljnom materijalu i iskustvu, mogao bi poslužiti za zauzimanje stanovišta o preporuci, koja bi se mogla dati za ugovaranje modaliteta o prelasku rizika.

N.K.

Zaključeno prvo godište periodika

"Uporedno pomorsko pravo i pomorska kupoprodaja"

Objavljenjem broja 4 zaključeno je prvo godište našeg periodika. Kroz četiri broja, koliko smo ih dosad izdali, iskristalizirali su se određeni oblici rada i stvorio se sistem postavljanja i izučavanja problema, što sve čini temelj za dalji razvoj. Sigurno je, da se dosadanjem radu mogu staviti mnogi prigovori i da će biti potrebni i korisni konstruktivni prijedlozi za nastavak; no sigurno je i to, da ni kritike ni daljih prijedloga ne bi moglo biti u tako konkretnom obliku, kako je to moguće sada, da nema onoga, što je dosad učinjeno.

Kako smo isticali od početka, naš rad nije samo u izdavanju periodika, već se on mora sve više razvijati u neposrednom kontaktu članova Radne zajednice na organizacijskim i radnim sastancima i u drugim oblicima rada, koji nam se već nameću i koje moramo razvijati i izgrađivati. Mislimo, da je i taj dio našeg rada već bio plodan. Prvi organizacijski sastanak od 29.IX.1958. i prvi radni sastanak od 29.V.1959. dali su nam i još će dati mnoge pobude i pružiti pomoć u izgradnji metoda izučavanja i obrade naše problematike.

Radi informacije saopćujemo, da će idući, peti broj periodika izaći nešto kasnije u jeseni, s razloga što su svi članovi redakcije i ostali neposredni suradnici potpuno zauzeti pripremama za Konferenciju Comite Maritime International na